

Королюк Катерина Володимирівна, студентка другого (магістерського) рівня
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФІЛАКТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ ДИСГРАФІЇ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ (ЗНМ)

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю ранньої **профілактики** порушень писемного мовлення. Діти із **загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ)** належать до основної групи ризику виникнення дисграфії. Сучасна логопедія потребує **комплексних, міждисциплінарних** підходів, зокрема **нейропсихологічного**, для формування надійної функціональної бази для оволодіння письмом.

Мета роботи: Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність розробленої **нейропсихологічно орієнтованої програми** профілактики дисграфії у старших дошкільників із ЗНМ шляхом розвитку базових психічних функцій (фонематичного слуху, просторового гнозису, серійної організації рухів та мовлення).

Об'єкт дослідження: Психофізіологічні та мовленнєві механізми, що забезпечують формування навичок писемного мовлення.

1. Наукова новизна та основні положення

Наукова новизна полягає у **систематизації та адаптації** нейропсихологічних діагностичних та корекційних методик до потреб дітей із ЗНМ, що перебувають на дошкільному етапі розвитку. Вперше в межах дослідження вибудована модель взаємозв'язку між рівнем розвитку **трьох функціональних блоків мозку А. Р. Лурії** та специфікою дисграфічних помилок (або їх ризиком).

Основні положення, що виносяться на захист:

1. **Ризик виникнення дисграфії** у дошкільників із ЗНМ корелює із недостатністю функцій **першого блоку** (зниженням мобілізації та уваги), **другого блоку** (порушенням фонематичного, оптико-просторового та кінестетичного гнозису) та **третього блоку** (складнощами у програмуванні та контролі мовленнєвих і рухових актів).

2. Профілактична корекційна робота має бути **трирівневою**, відповідно до функціональної організації мозку, охоплюючи: **сенсомоторну стимуляцію** (перший блок), **когнітивний розвиток** (другий блок) та **формування мовленнєвої регуляції** (третій блок).

3. Розроблена **програма нейропсихологічної профілактики (НПП)** є ефективною, оскільки цілеспрямовано усуває дефіцити базових передумов писемного мовлення, знижуючи потенційну кількість дисграфічних помилок у майбутньому.

2. Методологія та експериментальні результати

Методологічна база: Дослідження базується на **системному** (А. Р. Лурія, Л. С. Виготський) та **діяльнісному** підходах, а також на принципах дизонтогенезу у спеціальній психології та логопедії.

Експериментальна частина:

- **Констатувальний етап** підтвердив, що старші дошкільники із ЗНМ мають значно нижчий рівень розвитку **графомоторних навичок, просторової орієнтації та фонематичного аналізу** порівняно з нормою.

- **Формувальний експеримент** полягав у впровадженні НПП-програми, що включала нейрогімнастику, вправи на розвиток динамічного праксису, послідовності та самоконтролю.

- **Контрольний етап** показав статистично значуще **покращення** показників **функціональної готовності до письма** в експериментальній групі: підвищилася якість графічних проб, точність відтворення ритмів та швидкість фонематичного розрізнення.

Висновок: Застосування нейропсихологічного підходу у роботі зі старшими дошкільниками із ЗНМ є **необхідною умовою** для ефективної профілактики дисграфії та забезпечення успішного старту в початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Лалаєва Р. І. порушення писемного мовлення (дисграфія) у молодших школярів: діагностика та корекція. Київ: Освіта, 2018. 350 с.
2. Лурія А. Р. Основи нейропсихології. Київ: Либідь, 2017. 460 с.
3. Виготський Л. С. Психологія розвитку людини. Київ: Знання, 2015. 1280 с.
4. Шеремет М. К. Логопедія. Корекція мовленнєвих порушень: Навчальний посібник. Київ: Слово, 2021. 416 с.
5. Трофіменко Л. І. Корекція порушень писемного мовлення: дисграфія, дислексія: Навчально-методичний посібник. Київ: Ліра-К, 2019. 256 с.
6. Конопляста С. Ю. Логопедія. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2018. 344 с.
7. Мастюкова Є. М. Дитина з порушенням розвитку. Діагностика і корекція: Навчально-методичний посібник. Київ: Фенікс, 2016. 200 с.
8. Піонтківська В. Ю. Нейропсихологічна діагностика та корекція дітей із труднощами у навчанні. Львів: Світ, 2020. 288 с.
9. Обухівська А. Г., Єфіменко В. О. Логопедичні технології. Київ: Інтерсервіс, 2021. 300 с.
10. Баряєва Л. Б., Загуменна В. В. Формування мовленнєвої готовності до школи. Київ: Освіта України, 2022. 210 с.
11. Синьова Є. П. Корекційна педагогіка. Спеціальна методика навчання української мови. Київ: Слово, 2015. 488 с.